

Kovrig Annamária

Könyvbemutató Désen

A dési Magyar Házban június 11-én mutatták be Kiss Ferenc történész, tanár legújabb, Szongott Kristóf – Szamosújvár és az erdélyi örmények historikusa című monográfiáját.

Kovrig Annamária méltatásából kitűnik, hogy a román és angol nyelvű összefoglalót is tartalmazó munka történelmi tárgyilagossággal mutatja be Szongott Kristóf (1843–1907) kiváló tanár, jeles örmény kutató, az ARMENIA magyar-örmény haviszemle szerkesztője, az Örmény Múzeum-Egyesület alapítója életét, munkásságát.

Az 1672-ben fejedelmi engedéllyel Erdélybe telepedett örmények Gyergyószentmiklós, Beszterce, Görgény, Csíkszépvíz, Ebesfalva, Petele után az 1700-as évektől Armenopolisz néven Szamosújvárt anyavárosi rangra emelték. Déss, mint közeli település, kedvelt állomáshelye volt a Szamosújvárról kirajzott örményeknek, mint ahogy a családnevek is bizonyítják – Voith, Lászlóffy, Kovrig, Krémer, Czetz, Merza, Donova.

Szongott Kristófnak az erdélyi örmények történetéről, művelődési életéről szóló írásai

Dr. Sasvári László

„Becsületet szereztél az örmény névnek”

Szongott Kristóf 40 évig tanított a szamosújvári örmény katolikus algimnáziumban, majd az állami főgimnáziumban. Ebből az alkalomból 1904-ben köszöntötték. Erzsébetvárosban is rendeztek díszebédet tiszteletére, ahol Issekutz Viktor, a város országgyűlési képviselője mondotta a címként idézett szavakat beszédében.

a mai napig referenciaértékűek - hangzott el a könyvbemutatón.

Jelentősebb munkái Az erdélyi örmények genealógiája, Szamosújvár monográfiája (három kötetben, 1901), A magyarhoni örmények etnographiája (1903), A magyarok eredete (1906), valamint a Khorenei Mózes Nagy Örményország története című, V. századbeli történelmi munka magyarra fordítása.

Szongott Kristóf érdeme az Örmény Múzeum-Egyesület, amely 1905-beli alapítása után számtalan értékes történelmi és művészeti tárgyat tárolt gyűjteményében, közöttük is a legértékesebb P. P. Rubens Levél a keresztről c. monumentális festménye, amely napjainkban is a szamosújvári örmény nagytemplom oldalkápolnájában található.

Szongott Kristóf nemzedékeket nevelt fel, kiváló egyéniség-ösztönző példa volt és maradt az utána következő nemzedékeknek - mint ahogyan azt Kiss Ferenc közérthetően, de tudományosságot nem mellőzve az olvasók elé tárja ebben a legújabb kötetében. (Szabadság – 2014. június 17.)

Örvendetes, hogy napjainkban már igen bő szakirodalommal rendelkezünk szamos területéről, így a hazai örmények múltjáról is. Kiss Ferenc tollából jelent meg a „Szongott Kristóf” című könyv (Kolozsvár 2014) eme alcímmel: „Szamosújvár és az erdélyi örmények historikusa”. A több mint 300 oldalas, jó kötéssel rendelkező olvasmányos könyvben ennél több van! (A

könyv 31. oldalán idézi eme ismertetés címébe foglaltakat.)

Ha úgy vesszük Szongott Kristófot, akár polihisztornak is nevezhetnénk. (Bár az utolsó magyar polihisztornak Brassai Sámuel tartják, aki szintén erdélyi volt). Nem volt egyetemi végzettsége, tudását önerőből szerezte, de mégis mennyi tantárgyat tanított s még mellette milyen munkát végzett! Tanított a 40 év alatt: német s görög nyelvet, mennyiségtant, természettant (fizikát), magyar történelmet, szabadkézi és mértani rajzot, szépírást. Még a hittanárt is helyettesítette olykor. Volt könyvtáros, pénztáros, vállalta a jegyzői tisztelet is. Sok magántanítványa is volt.

Ha elfáradt, a kerti szerszámokhoz nyúlt. Kertjét 3 részre osztotta: konyhai vetemények, virágoskert, gyümölcsös. Emellett részt vett a város közéletében. Előfordult, hogy ő énekelte végig egyedül a misét. Levéltárosi munkát is végzett. Szinte anekdotikus! Mikor a város lebontotta (1893) a régi, roskadozó városházát, 9 társzekérményi iratanyagot Szongott Kristóf házához szállítottak. Ő minden iratot átnevezett. Mikor volt rá ideje? – Az anyagokat felhasználta történészi munkásságában. Így Szamosújvár több kötetes monográfiájában. Amatőr történész volt, e kötetek inkább forráskiadványnak tekinthetők! Írt a szamosújvári örmények néprajzáról is. Első írásban terjedelmes munkája nyelvészeti tárgyú volt: „A hazai örmények vezeték- és keresztnévei”

(Szamosújvár 1884). Tovább is folytatta nyelvészeti (névtani) kutatásait: „A magyarhoni örmény családok genealógiája” (Szamosújvár 1899). Szongott Kristóf *alaptűveket* alkotott, melyek ma is nélkülözhetetlenek.

Kiss Ferenc kötete tartalmában Szongott személyén kívül, némiképp forrásközlésnek is tekinthetően, sok másra vonatkozó adalékot is találunk (pl. az Alpár Ignác tervezte főgimnázium épületének leírását). Olvashatunk részletesebben tanártársairól, valamint az általa alapított és szerkesztett *Armenia* folyóiratról, és munkatársairól is. 20 éven át közölt magyar nyelven örmény tárgyú cikkeket, tanulmányokat. De szó esik a Múzeum egyesületről is.

Karizmatikus egyéniség volt, a sok munka felőrlötte szervezetét, 64 éves korában eltávozott, előtte gyónását elvégezvén. Mint embernek, voltak hibái, de azok ne említessenek.

Az ismertett mű képeket, fotókat is tartalmaz. Egyet hadd emeljek ki (247. o.), 14 arckép együtt, van címe is: „Az örmény egyház Magyarországon”. Amikor még egyszerre 14 örmény katolikus lelkész szolgált! (Valószínűleg az Armenia egyik számából!)

Értékeket s eszményeket nem ismerő körünkben sokat jelent olyan emberek felemelése, mint Szongott Kristóf és munkatársai voltak. Megörökítettek egy akkor még élő, de fogyatkozó, sajátos erdélyi szubkulturát. Igaz, még ma is fellelhető, ha töredékesen is, de még mozgósíthat sokakat!

Meghívó

A Budapesti Örmény Katolikus Lelkésztség tisztelettel meghívja

2014. szeptember 28-án, vasárnap 16.30 órára

a XI. ker., Orlay u. 6. szám alatti Örmény Katolikus templom védőszentjének

Fogyókváltó Boldogasszonynak a búcsújára.

A szentmisét Avedik Hovannessian atya, a Bejrúti Pátriárka személyi titkára celebrálja.

Szentbeszédet mond Fülöp Ákos atya.

Közreműködik az IMPERATRIX énekegyüttes Sraiber Zsolt karnagy vezetésével.

A szentmise után a rendezvényt agapéval zárjuk.

Fülöp Ákos adminisztrátor, lelkész